

Ocena rządów PiS po ponad trzech latach sprawowania władzy

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 23 stycznia 2019 roku



Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

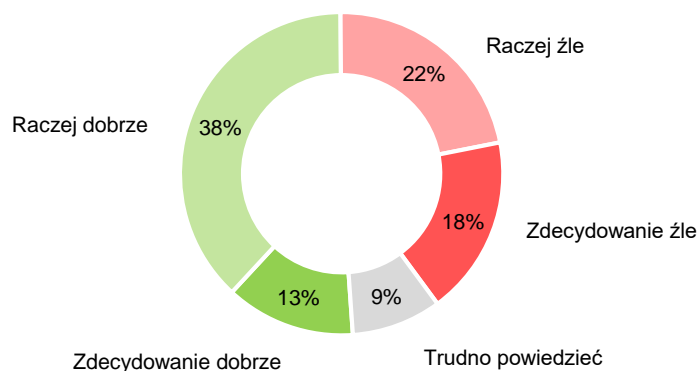
Rok 2019 jest w Polsce rokiem wyborów do Parlamentu Europejskiego, a potem krajowego. Na ich wyniku zaważy ocena działań Prawa i Sprawiedliwości w obecnej kadencji. Dlatego też poprosiliśmy badanych¹ o ocenę dokonań rządzących po ponad 3 latach sprawowania władzy. Interesowało nas szczególnie, co leży u podstaw dobrych lub złych ocen działań rządzących.

OCENA DOTYCHCZASOWYCH DZIAŁAŃ PiS

Ponad połowa Polaków (51%) dobrze ocenia dotychczasowe działania PiS. Krytycznych wobec posunięć obecnych władz jest dwie piąte ankietowanych (40%).

CBOS

RYS. 1. Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) działania Prawa i Sprawiedliwości po ponad trzech latach sprawowania władzy?



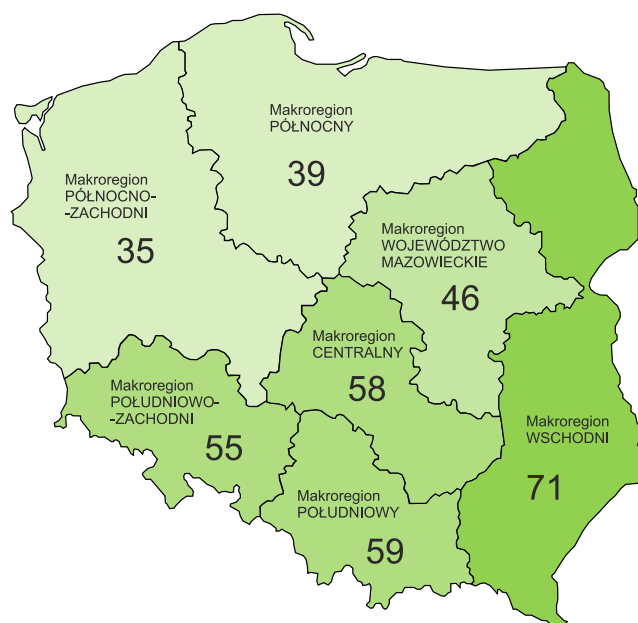
¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (344) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich face-to-face wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 10–17 stycznia 2019 roku na liczącej 928 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Ocenę działań PiS różnicują podstawowe cechy społeczno-demograficzne badanych: wiek, wielkość miejsca zamieszkania oraz status społeczno-ekonomiczny. Lepiej niż przeciętnie ostatnie trzy lata oceniają ludzie starsi: mający co najmniej 65 lat (61% ocen pozytywnych), mieszkańcy wsi (62%) oraz osoby o niższym statusie społeczno-ekonomicznym: z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (60%) albo zasadniczym zawodowym (59%), a także badani o dochodach *per capita* poniżej 1300 zł (61%).

Istotne jest zróżnicowanie ocen w makroregionach. Najlepiej oceniają dokonania PiS mieszkańcy regionu wschodniego, najgorzej północnego i północno-zachodniego.

CBOS

RYS. 2. Odsetek pozytywnych ocen działań PiS po ponad trzech latach sprawowania władzy (w makroregionach)



Najistotniejsze znaczenie ma jednak orientacja polityczna i – szerzej – światopoglądowa. Zadowolonych z dotychczasowych działań rządzących jest ponad trzy czwarte badanych identyfikujących się z prawicą (76%), dwie piąte osób określających swoje poglądy polityczne jako centrowe (40%) i niewiele więcej niż jedna czwarta sympatyków lewicy (27%). Ponadto im częstszy udział w praktykach religijnych, tym częściej badani pozytywnie odbierają dokonania obecnej władzy. Wśród osób najbardziej religijnych, praktykujących kilka razy w tygodniu, odsetek zadowolonych sięga 74%, wśród niepraktykujących wynosi zaledwie 24%.

Pozytywne oceny działań PiS są powszechne w elektoracie tego ugrupowania. Politykę PiS i jej skutki docenia także większość potencjalnych wyborców Kukiz'15. Krytyczni w ocenach są zwolennicy PSL, SLD, a przede wszystkim PO. Częściej negatywnie niż pozytywnie odbierają poczynania obecnych władz osoby niezdecydowane, na kogo głosować w wyborach do Sejmu, ale zamierzające w nich uczestniczyć. Podzieleni w opiniach są respondenci bierni politycznie, którzy nie deklarują zamiaru udziału w wyborach parlamentarnych.

TABELA 1

Potencjalne elektoraty	Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) działania Prawa i Sprawiedliwości po ponad trzech latach sprawowania władzy?		
	Dobrze	Źle	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS (wraz z P i SP)	98	1	1
Kukiz'15	59	33	8
PSL	23	64	13
SLD	22	78	0
PO	12	83	5
Niezdecydowani, na kogo głosować	28	50	22
Niegłosujący	44	40	16

Zarówno respondentów dobrze, jak i źle oceniających działania PiS od jesieni 2015 roku prosiliśmy o uzasadnienie swoich opinii. Badani nie korzystali z gotowego zestawu odpowiedzi, ale formułowali je samodzielnie.

Ogromna większość osób pozytywnie oceniających działania PiS w obecnej kadencji (ogółem 69%) wskazuje na korzystne zmiany w sferze społeczno-ekonomicznej. Respondenci zwracają uwagę przede wszystkim na politykę wobec rodziny i realizowany od blisko trzech lat program Rodzina 500 plus, który stał się jej wizytówką (*nie ma już głodnych dzieci; polepszenie sytuacji dzieci; 500+ pomogło wielu rodzinom i dzieciom; dali pieniądze na dzieci i jest wyż demograficzny; po pierwsze: 500 plus – dodatek na rodziny, to napędza gospodarkę*). Wśród innych instrumentów wsparcia rodzin badani wymieniają program Dobry Start, znany jako 300 plus, a także program Mieszkanie plus. Osoby zadowolone z dokonań rządzących ogólnie doceniają politykę społeczną rządu (*jest większa pomoc ze strony państwa dla społeczeństwa; lepsza dystrybucja dóbr; pozwracali trochę pieniędzy, co zabrała PO; wcześniej to tylko zabierali, np. pogrzebowe*) i zauważają poprawę sytuacji najbiedniejszych grup społecznych (*dużo interesują się biedniejszymi ludźmi, człowiek czuje się doceniany; pomagają ludziom wyjść z biedy*). Badani dostrzegają polepszenie sytuacji gospodarczej i poprawę kondycji przedsiębiorstw w okresie sprawowania władzy przez PiS, wskazują ponadto niekiedy na takie działania jak odbudowa przemysłu, zahamowanie prywatyzacji, repolonizacja firm oraz na rozwiązania mające służyć wsparciu małych firm (*do tej pory gospodarka była na niskim poziomie, a teraz rośnie; ściąganie przedsiębiorców do Polski; przyczyniają się do rozwoju gospodarki i polskie zakłady są reanimowane; przerwali wyprzedaż majątku narodowego; wiele rzeczy odkupili, część fabryk przywrócili do stanu używalności; uratowali firmę, w której pracuje, od bankructwa*). Z uznaniem przyjmowana jest polityka fiskalna, w tym głównie wzrost wpływów z VAT (*odzyskali dużo pieniędzy z kradzieży VAT; zabrali się za osoby okradające państwo; walka z mafią watoowską*). Dobre oceny ponad trzech lat rządów PiS uzasadniane są również

poprawą na rynku pracy: zmniejszeniem, a nawet – jak mówiono – likwidacją bezrobocia (*bezrobocie spadło, jest najniższe od 20 lat*), obniżeniem wieku emerytalnego, wzrostem płac oraz podwyżkami emerytur i rent oraz ogólną poprawą warunków życia i sytuacji różnych grup społecznych (*mnie się poprawiło finansowo; po 10 latach mamy najlepszą sytuację finansową; podnoszą płace w niektórych resortach; trochę się poprawiło dla pracowników fizycznych; mało podwyższają nam emerytom, ale zawsze coś*).

Zdecydowanie rzadziej dobre oceny działań PiS w ciągu ostatnich trzech lat uzasadniane są pozytywnymi decyzjami i zmianami w innych obszarach (wskazuje je ogółem 14% respondentów zadowolonych z dokonań obecnej władzy). Wypowiedzi z tej grupy koncentrują się wokół dwóch kwestii: polityki zagranicznej (*nie pozwalają, aby Polska była poniewierana w świecie; walka o Polskę, o jej podmiotowość na arenie międzynarodowej; wzrosło znaczenie naszego kraju na arenie międzynarodowej; brak ślepego zaufania do UE*), w tym odmowy przyjęcia uchodźców w ramach relokacji (*nie sprowadza islamskich imigrantów; polityka migracyjna nastawiona na bezpieczeństwo obywateli*), oraz wyjaśniania afer, takich jak afera Amber Gold czy reprzywatyzacyjna (*nagłośnił wszystkie afery, o których nie mieliśmy pojęcia wcześniej; ukrócenie handlu nieruchomościami, głównie w Warszawie*), a także walki z korupcją i przestępczością (*ukracając złodziejstwo i bandytyzm; za ukrócenie łapówkarstwa*). Wśród innych obszarów sporadycznie wskazywano także zmiany w sądownictwie, reformę szkolnictwa oraz poprawę bezpieczeństwa państwa.

Stosunkowo niewielka część wypowiedzi dotyczyła wartości i etyki sprawowania władzy (odnosiło się do tego ogółem 6% badanych). Wskazywano, że rządzący reprezentują tradycyjne wartości, takie jak patriotyzm i religijność (*szerzenie wartości chrześcijańsko-patriotycznych; powrót do wartości konserwatywno-prawicowych; postępowanie w kierunku obrony tożsamości narodowej; są za życiem od poczęcia do naturalnej śmierci; powrót do tradycji i historii, szanują polskość*), oraz posiadają moralne kwalifikacje do rządzenia, są uczciwi, nie dopuszczają się oszustw i kłamstw (*nie ma tylu przekrętów; bo w sumie są oni uczciwi i mówią prawdę; płynie od nich dobro*).

Duża część osób (ogółem 26%) wyraża ogólne zadowolenie z podejmowanych działań: dostrzega poprawę sytuacji w Polsce, chwali determinację i skuteczność rządzących, mówi o realizacji wyborczych obietnic przez PiS (*bo wszystko ruszyło do przodu; tak jak mówią, tak rządzą; wszystkie obietnice wyborcze spełniają się, a nie jak poprzednicy, mieli nie podnosić wieku emerytalnego, czego sam jestem kozłem ofiarnym; bo działają merytorycznie i stosownie do zapowiedzi; od drugiego dnia po wyborach zabrali się do roboty zamiast do świętowania; według mnie jest to jedyny rząd po transformacji, który faktycznie działa dla dobra kraju i jego obywateli, być może nie wszystkie poczynania mnie osobiście odpowiadają, ale nie myli się tylko ten, kto nic nie robi*).

Uzasadnienia dobrych ocen działań PiS

Dlaczego ocenia je Pan(i) dobrze?

N=474

Ogólna ocena działań	26%
Determinacja i skuteczność w działaniu; <i>dobrze rządzą, naprawiają Polskę; dobre zmiany; chcą coś zrobić</i>	17%
Realizacja obietnic wyborczych	10%
Działania i zmiany w sferze społecznej i gospodarczej	69%
Program Rodzina 500+	29%
Polityka rodzinna, pomoc rodzinom wielodzietnym, poprawa sytuacji samotnych matek – ogólnie	14%
Polityka gospodarcza, poprawa sytuacji gospodarczej i sytuacji przedsiębiorstw	13%
Polityka społeczna, programy społeczne, <i>pomagają ludziom, dają wsparcie, dbają o zwykłych ludzi</i> – ogólnie	10%
Polityka fiskalna: wzrost wpływów z VAT, poprawa ścisłości VAT, walka z mafiami wotowskimi	6%
Poprawa warunków życia, jakości życia; dobrze się żyje	6%
Obniżenie wieku emerytalnego	6%
Poprawa sytuacji na rynku pracy, likwidacja bezrobocia	6%
Odbudowa przemysłu, stoczni; <i>zakłady są reanimowane, nie zamykają kopalń, nie sprzedają majątku narodowego</i>	3%
Poprawa sytuacji ludzi biednych, pomoc biednym; <i>zlikwidowali biedę</i>	3%
Wzrost płac, wzrost płacy minimalnej, minimalnych stawek godzinowych	3%
Podwyżki emerytur (i rent), poprawa sytuacji emerytów	3%
Wyprawka szkolna 300+, darmowe podręczniki	3%
Mieszkanie plus, dopłaty do mieszkań	2%
Poprawa infrastruktury, w tym drogowej i kolejowej	2%
Repolonizacja; <i>przywracają polskość w firmach, odkupili kolejkę na Kasproy, wykup polskich banków</i>	1%
Poprawa sytuacji pracowników – likwidacja szarej strefy, wolne od handlu niedziele, ograniczenie umów śmieciowych	1%
Lepsze perspektywy dla młodych, coraz mniej młodych ludzi wyjeżdża z kraju	1%
Polityka wobec wsi i rolnictwa, poprawa w tych dziedzinach	1%
Wsparcie dla małych firm: obniżka ZUS dla małych firm, zmniejszenie podatków dla małych firm	1%
Działania w innych sferach	14%
Polityka zagraniczna – stanowcza, wzrost znaczenia kraju na arenie międzynarodowej	3%
Brak uchodźców, polityka migracyjna	3%
Walka z aferami, rozliczają afery – Amber Gold, afera reprivatyzacyjna	3%
Walka z korupcją, z przestępczością	2%
Zmiany w sądownictwie, poprawa w wymiarze sprawiedliwości	2%
Poprawa bezpieczeństwa państwa, modernizacja wojska, funkcjonowanie służb mundurowych	1%
Likwidacja gimnazjów, reforma szkolnictwa, szkolnictwo zawodowe	1%
Działania i zmiany w innych dziedzinach	1%
Wartości, moralność	6%
Reprezentują tradycyjne wartości: patriotyzm, obrona tożsamości narodowej, religijność	3%
Dobra ocena jakości rządzenia i kwalifikacji moralnych: <i>mniej afer, uczciwość; nie kradną, dobrzy ludzie</i>	3%
Inne	3%
Ogólnie wyrażane poparcie dla PiS; <i>mam zaufanie do tego ugrupowania, popieram je, podobają mi się poglądy jego polityków</i>	1%
Ambiwalentne oceny PiS, <i>nic dobrego i nic złego nie zrobili</i>	1%
Trudno powiedzieć	6%

Poparcie dla działań PiS jest w zasadzie jednowymiarowe i opiera się w głównej mierze na pozytywnej ocenie działań i zmian w sferze społeczno-gospodarczej. Motywy odrzucenia PiS i krytycznej oceny dokonań rządzących w ciągu ostatnich trzech lat są zdecydowanie bardziej złożone. Główne zarzuty wysuwane pod adresem rządzących (przez ogółem 37% badanych) dotyczą nadużywania władzy. Wśród nich najczęściej powtarzają się oskarżenia o brak praworządności, łamanie prawa i konstytucji przez rządzących (*nie liczą się z konstytucją, nie liczą się z żadnym prawem; rozkład praworządnego państwa; partia ta mocno nagina prawo, łamie konstytucję i działa nawet poza prawem*) oraz ograniczenie demokracji i chęć przejęcia całej władzy w Polsce (*władza próbuje wszystko podporządkować; chorzy na władzę, ograniczenie instytucji i prawa gwarantującego demokrację w Polsce*). Najczęściej podawanym przykładem konkretnych działań są zmiany w sądownictwie, które, w ocenie badanych, poszły w niewłaściwym kierunku i naruszają zasadę trójpodziału władz (*łamanie artykułów konstytucji dotyczących sądownictwa; walka z sędziami; zniszczenie systemu sądownictwa; upolitycznienie sądownictwa; zbyt daleko posunięte, nieprzemyślane reformy w zakresie sądownictwa*). Sporadycznie wskazywano w tym kontekście także na zmiany w Trybunale Konstytucyjnym oraz ograniczenie wolności słowa i swobód obywatelskich. Kolejne zarzuty dotyczą niskich standardów debaty publicznej i sposobu uchwalania prawa – zbyt szybkiego tempa uchwalania ustaw, marginalizowania opozycji i blokowania dyskusji w parlamencie (*nie podoba mi się tryb zgłaszania i prowadzenia prac nad ważnymi ustawami; bezdyskusyjne przyjmowanie ustaw i lekceważenie opozycji; uchwalanie w pośpiechu, bez konsultacji i przygotowania merytorycznego ustaw; działają podstępnie, tak że opozycja nie może zaoponować*). W ocenie części badanych rządzący kierują się interesem własnym i partyjnym, a nie interesem społecznym, ich zdaniem, politycy troszczą się głównie o pieniądze, zawłaszczają państwo obsadzając stanowiska „swoim ludźmi” (*dążenie do osiągnięcia władzy celem uzyskania swoich korzyści materialnych; partia obdzielająca swoich ludzi posadami i to masowo; tzw. prezisi krótkoterminowi, powołuje się ich np. na dwa lata, podpisuje umowy, a później wcześniej odwołuje i wypłaca odprawy*). Rządzący są krytykowani również za arogancję, niesłuchanie społeczeństwa i nieliczenie się z opinią publiczną (*swoimi decyzjami doprowadzają do tego, że mamy poczucie, iż jako obywatele nie mamy żadnych możliwości decydowania o państwie; lekceważący stosunek do ludzi: ciemna masa wszystko kupi; za duża pewność siebie w sprawowaniu władzy, pycha, buta i arogancja*). Powracają także niekiedy zarzuty dotyczące roli Jarosława Kaczyńskiego w sprawowaniu władzy, jego nadmiernego wpływu na podejmowanie decyzje oraz braku samodzielności członków rządu i prezydenta (*nie podejmują decyzji senatorowie i posłowie tylko jednoosobowo Jarosław Kaczyński*).

Obok nadużywania władzy przez PiS często formułowane są inne zastrzeżenia odnoszące się do sposobu i jakości rządzenia (27%). Zarzuty dotyczą przede wszystkim niesłowności, niedotrzymywania obietnic, niespójności między słowami i działaniami (*notoryczne kłamstwa i odwracanie kota ogonem; partia niewiarygodna, przekręca fakty, oszukuje wyborców; za niezrealizowaną obietnicę wyborczą – 8000 zł wolne od podatku*). Niezadowoleni z poczynań PiS wytykają rządzącym nadmierną krytykę ludzi związanych z poprzednią władzą, pozwalającą mówić o nagonkach na polityków i „sianiu nienawiści”, oraz eskalowanie konfliktów społecznych i pogłębianie podziałów w społeczeństwie (*wprowadzają za dużą agresję; polują na czarownice, zamiast brać się za poważne rządy, to zwalczają poprzedni rząd; podział narodu na tych lepszych i gorszych; nie przyjmują do wiadomości podziału Polski na dwie kategorie, wszyscy jesteśmy patriotami i Polakami; każdy z nas chce, aby w tym kraju nam wszystkim było*

dobrze; sytuacja w kraju jest taka, że jeśli nie jesteś z nami, to jesteś przeciwko nam; mam wrażenie, jakby cały czas prowadzone były igrzyska). Inne, już znacznie rzadziej formułowane uwagi dotyczące stylu sprawowania władzy wskazują na populizm rządzących oraz odnoszą się m.in. do braku kompetentnych kadr, kłótni i afer w obozie władzy oraz politycznego wykorzystywania katastrofy pod Smoleńskiem.

Duża część krytyków PiS podważa celowość i skuteczność polityki społecznej i gospodarczej obecnych władz (27%). Krytyczne uwagi dotyczą w głównej mierze programu Rodzina 500 plus, jego budżetowych i politycznych skutków. Badani mówią zatem o błędnej polityce socjalnej, rozdawnictwie pieniędzy i kupowaniu głosów wyborców (*rozdają pieniądze, których nie ma, tylko w celach politycznych, żeby uzyskać poparcie w środowiskach, gdzie 500+ bardziej liczy się niż dobro dzieci; bo wymyślają jakieś 500+, a my za to płacimy; nadawali pieniądze patologii i nie ma komu robić*). Inni z kolei, nie kwestionując samej idei świadczeń wychowawczych, wyrażają zastrzeżenia wobec niesprawiedliwych – ich zdaniem – zasad ich przyznawania (*nie traktują równo polskich rodzin; nie otrzymuję 500+, ponieważ za dużo zarabiam; dzieci podzielone w programie 500+ na uprawnione i nieuprawnione*). Krytykowana jest polityka gospodarcza rządu, brak dostatecznego wsparcia dla przedsiębiorców, a nawet utrudnianie prowadzenia działalności gospodarczej m.in. poprzez nadmierne kontrole firm (*gospodarcza nieudolność; centralizacja polityki gospodarczej; ciągle nagonki i kontrole firm, nie pomagają w prowadzeniu biznesu; niszczenie przedsiębiorców*). Niepokój badanych budzi także wzrost cen i usług (*ceny poszły bardzo do góry; leki są za drogie*). Inne uwagi dotyczą m.in. ponoszenia lub utrzymywania zbyt wysokich podatków, zbyt niskich dochodów: płac oraz rent i emerytur.

Negatywne oceny działań rządzących rzadziej niż polityką społeczno-ekonomiczną uzasadniane są posunięciami w innych dziedzinach (17%). Wśród nich najwięcej zastrzeżeń odnosi się do polityki zagranicznej: postrzeganych konfliktów na arenie międzynarodowej, pogorszenia stosunków z innymi krajami, antyunijnej polityki (*na arenie międzynarodowej jesteśmy pośmiewiskiem; Polska straciła wiarygodność w świecie; wygląda na to, że chcą nas wyprowadzić z UE*). Obok polityki zagranicznej sporo krytycznych uwag budzi reforma edukacji (*przeprowadzili nieudaną reformę szkolnictwa, która dotknie nie tylko moje dzieci; nie wszystko w Polsce trzeba było zniszczyć, głównie szkolnictwo; likwidacja gimnazjów*). Ponadto badani narzekają m.in. na złą sytuację w systemie ochrony zdrowia oraz na politykę w zakresie ochrony środowiska.

Niekiedy wysuwane są zastrzeżenia natury ideowej (ogółem 10%). W ocenie krytyków rządów PiS partia ta jest zbyt blisko Kościoła (*za bardzo Kościół ma wpływ na to, co dzieje się w Polsce; są fanatykami i wszystko mieszają z Kościołem; brak rozdziału Kościoła od państwa; wydaje się publiczne środki na Rydzyka*). Inne zastrzeżenia dotyczą braku dbałości o prawa kobiet oraz flirtu z nacjonalistami i braku tolerancji.

Duża część osób (17%) ogólnie krytycznie wypowiada się o działaniach rządzących od początku sprawowania władzy, mówiąc o złych decyzjach, braku dokonań, a nawet o działaniu na szkodę Polski (*czego się załapie, to rozwala, źle rządzi; dąży do zniszczenia kraju*).

Uzasadnienia złych ocen działań PiS

Dlaczego ocenia je Pan(i) źle?

N=365

Ogólna ocena działań	17%
Źle rządzą: niczego nie zrobili, nie mają dokonań; złe decyzje – ogólnie	15%
Szkodzą Polsce, niszczą wszystko – ogólnie	3%
Nadużywanie władzy	37%
Łamanie konstytucji, brak praworządności, łamanie prawa; zdemolowali ład prawny w Polsce	10%
Ograniczenie demokracji; chcą przejąć całą władzę, zamach na demokrację	7%
Zmiany w sądownictwie, zamach na sądy, złamanie trójpodziału władzy	6%
Niskie standardy debaty politycznej i sposobu uchwalania prawa: marginalizacja opozycji, blokowanie dyskusji na ważne tematy	6%
Dbanie o własne interesy, a nie o dobro kraju: pazerni na pieniądze, okradają nas, tylko sobie nagrody dają	6%
Nepotyzm, obsadzanie stanowisk swoimi ludźmi, zawłaszczanie państwa	4%
Arogancja, buta polityków związanych z PiS, nieliczenie się z opinią publiczną, niesłuchanie głosu społeczeństwa	4%
Dyktat Kaczyńskiego, członkowie rządu nie mają własnego zdania, brak samodzielności prezydenta	2%
Ograniczanie wolności słowa i swobód obywatelskich	1%
Trybunał Konstytucyjny – zmiany	1%
Inne zastrzeżenia do sposobu i jakości rządzenia	27%
Niesłowność, oszukiwanie ludzi, niespełnienie obietnic wyborczych, kłamią; mówią co innego, robią co innego	10%
Antagonizowanie społeczeństwa, eskalowanie konfliktów, pogłębianie podziałów społecznych, dzielenie Polaków, skłócili ludzi ze sobą	9%
Sianie nienawiści, oczernianie ludzi, nagonki; polują na czarownice; igrzyska, nadmierna krytyka poprzedniej władzy	5%
Populizm – ogólnie	2%
Nieodpowiednia polityka kadrowa, brak kompetencji rządzących, brak kadr – ogólnie	1%
Kłótnie w obozie władzy; kłóć się o stolki	1%
Afery: Skoki, KNF itd., korupcja	1%
Smoleńsk – wykorzystywanie w celach politycznych	1%
Inne zastrzeżenia: zawistni, pamiętliwi	1%
Działania w sferze społecznej i gospodarczej	27%
Rozdawnictwo pieniędzy, błędna polityka socjalna, kupowanie elektoratu, program Rodzina 500+	9%
Zła polityka gospodarcza; nieprzyjaźni wobec firm: ciągłe kontrole, niszczenie przedsiębiorstw	7%
Zastrzeżenia do programu Rodzina 500+: niesprawiedliwe zasady przyznawania, nierówne traktowanie dzieci i rodzin	5%
Wzrost cen i opłat, drogie paliwo, drogie leki	5%
Podnoszenie podatków, brak obniżki podatków (VAT)	3%
Niskie płace, brak wzrostu płac, niskie wynagrodzenia w budżetówce	2%
Niskie emerytury, brak wzrostu emerytur, zła sytuacja emerytów	2%
Zła sytuacja na rynku pracy, brak dobrej pracy; przyjmowanie imigrantów do pracy	1%
Polityka wobec wsi i rolnictwa, zakaz sprzedaży ziemi	1%
Emigracja młodzieży, brak perspektyw dla młodych	1%

Uzasadnienia złych ocen działań PiS (cd.)

Dlaczego ocenia je Pan(i) źle?

N=365

Działania w innych sferach	17%
Polityka zagraniczna: konflikty, kłótnie z innymi państwami, pogorszenie stosunków z innymi krajami, antyunijna polityka	10%
Zmiany w szkolnictwie, likwidacja gimnazjów	5%
Zła sytuacja w systemie ochrony zdrowia	2%
Zła polityka w zakresie ochrony środowiska: wyrąb lasów, wybijanie dzików; <i>nie rozwijają OZE</i>	2%
Zmiany w szkolnictwie wyższym i nauce	1%
Działania w innych dziedzinach	2%
Zastrzeżenia natury ideowej	10%
Za blisko są z Kościołem i księżmi, brak rozdziału Kościoła od państwa; <i>fanatycy religijni</i>	5%
Nie dbają o prawa kobiet – lekceważą przemoc w rodzinie; stanowisko w sprawie aborcji	2%
Flirt z nacjonalistami, elementy nacjonalistyczne i skrajnie prawicowe	2%
Brak tolerancji, antysemityzm, homofobia, ksenofobia	1%
Inne	4%
Brak zaufania do PiS; <i>niewiarygodni, nie lubię ich</i> – ogólnie wyrażany negatywny stosunek	2%
Brak odczuwanej poprawy: <i>moja osobista sytuacja nie poprawiła się</i> ; zła sytuacja respondenta	2%
Trudno powiedzieć	4%

Podobne pytanie dotyczące motywów poparcia lub sprzeciwu wobec polityki Prawa i Sprawiedliwości zadawaliśmy badanym w czerwcu 2016 roku, a więc po krótkim jeszcze okresie sprawowania władzy przez to ugrupowanie. Już wówczas określone były podstawowe wymiary ocen działalności PiS. Zwolennicy rządzących chwalili PiS za działania społeczno-ekonomiczne i, ogólnie rzecz biorąc, za wolę i determinację we wprowadzaniu zmian, czego papierkiem lakmusowym stał się uchwalony krótko po wyborach program Rodzina 500 plus. Przeciwnicy z kolei – podobnie jak obecnie – zarzucali rządzącym głównie nadużywanie władzy i wyrażali inne zastrzeżenia dotyczące stylu sprawowania władzy².

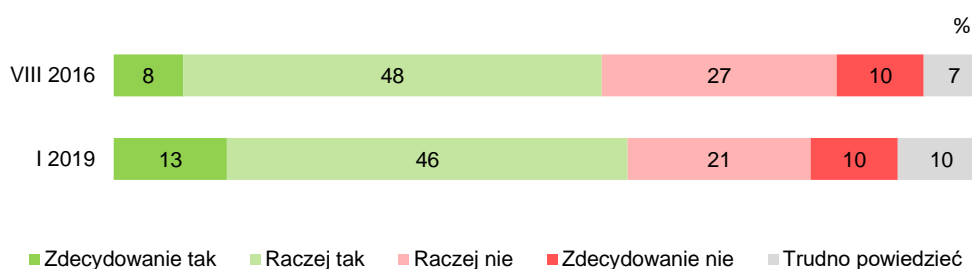
² Zob. komunikat CBOS „Analiza motywów zwolenników i przeciwników obecnej władzy”, lipiec 2016 (oprac. B. Roguska).

CZY PiS WYWIĄZUJE SIĘ Z OBIETNIC WYBORCZYCH?

W ocenie większość badanych (59%) Prawo i Sprawiedliwość wywiązuje się z obietnic wyborczych. Przeciwnego zdania jest mniej niż co trzeci ankietowany (31%). To samo pytanie zadaliśmy respondentom w sierpniu 2016 roku, a więc mniej niż rok po ostatnich wyborach parlamentarnych. Już wówczas ponad połowa spośród nich deklarowała spełnianie obietnic wyborczych przez PiS.

CBOS

RYS. 3. Czy, ogólnie rzecz biorąc, Pana(i) zdaniem, Prawo i Sprawiedliwość wywiązuje się z obietnic wyborczych czy też nie?



Opinie w tej kwestii wyraźnie różnicuje region zamieszkania. Przekonanie, że PiS realizuje obietnice wyborcze, najczęściej podzielają mieszkańcy makroregionu wschodniego, a w dalszej kolejności mieszkańcy makroregionów południowego i centralnego. Najwięcej wątpliwości co do tego mają mieszkańcy makroregionu północnego i północno-zachodniego.

TABELA 2

Makroregiony	Czy, ogólnie rzecz biorąc, Pana(i) zdaniem, Prawo i Sprawiedliwość wywiązuje się z obietnic wyborczych czy też nie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Wschodni	76	11	13
Południowy	67	24	9
Centralny	66	21	13
Południowo-zachodni	61	33	6
Woj. mazowieckie	58	37	6
Północny	44	47	9
Północno-zachodni	42	44	14

Kluczowe znaczenie dla postrzegania sposobu wywiązywania się PiS z przedwyborczych zapowiedzi ma orientacja polityczna. Ponad trzy czwarte sympatyków prawicy (78%) dostrzega realizację obietnic wyborczych przez PiS. Zwolennicy lewicy są w tej kwestii mocno podzieleni – niemal tyle samo uważa, że PiS spełnia wyborcze obietnice (45%), ile sądzi, że tego nie robi (48%). Ponadto im rzadszy udział w praktykach religijnych, tym częstsze deklaracje badanych o niewywiązywaniu się przez PiS z przedwyborczych zapowiedzi.

Zdecydowanie pozytywnie stopień realizacji obietnic wyborczych przez PiS oceniają zdeklarowani wyborcy tego ugrupowania. O spełnianiu wyborczych obietnic mówi także większość sympatyków Kukiz'15. Przeciwnego zdania jest większość wyborców PSL, PO i SLD. Podzieleni w opiniach są badani, którzy nie zamierzają głosować w wyborach parlamentarnych, oraz niezdecydowani, kogo w nich poprzeć.

TABELA 3

Potencjalne elektoraty	Czy, ogólnie rzecz biorąc, Pana(i) zdaniem, Prawo i Sprawiedliwość wywiązuje się z obietnic wyborczych czy też nie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS (wraz z P i SP)	94	2	4
Kukiz '15	76	17	7
SLD	37	56	7
PO	36	58	6
PSL	26	66	8
Niezdecydowani, na kogo głosować	43	41	16
Niegłosujący	43	37	20

Choć rządzącym nie brakuje krytyków, jednak przeważają osoby zadowolone z działań Prawa i Sprawiedliwości w ciągu ostatnich ponad trzech lat. Koresponduje to z utrzymywaniem się dość wysokiego poparcia społecznego dla PiS i tworzonych przez niego rządów³. Styczeniowe badanie CBOS pokazuje przyczyny dobrych notowań rządzących. Fundamentem poparcia dla PiS jest wdrożony krótko po wyborach program Rodzina 500 plus, który przekonywał o woli i determinacji w realizowaniu przedwyborczych zapowiedzi PiS, w tym przede wszystkim jego programu społecznego. Zadowoleniu z minionych trzech lat sprzyja dobra koniunktura gospodarcza i korzystna dla pracowników sytuacja na rynku pracy.

³ Por. komunikat CBOS „Preferencje partyjne w styczniu”, styczeń 2019 (oprac. K. Pankowski) oraz „Stosunek do rządu w styczniu”, styczeń 2019 (oprac. B. Badora).

O ile poparcie dla działań PiS oparte jest w głównej mierze na pozytywnej ocenie działań i zmian w sferze społeczno-gospodarczej, to powody negatywnej oceny dokonań rządzących w ciągu ostatnich trzech lat są bardziej złożone i dotyczą przede wszystkim sposobu sprawowania władzy. Powtarzają się zarzuty pod adresem rządzących o nadużywanie władzy: m.in. o łamanie prawa i konstytucji, ograniczanie demokracji, niszczenie sądownictwa, niskie standardy uchwalania prawa, kierowanie się interesem własnym i własnego ugrupowania, a nie dobrem kraju. Inne zastrzeżenia odnoszące się do sposobu rządzenia to m.in. niesłowność oraz eskalowanie konfliktów politycznych i społecznych.

Opracowała

Beata Roguska